

Fluchskrift

Wonen en werken voor jongvolwassenen op de Waddeneilanden

Aanleiding

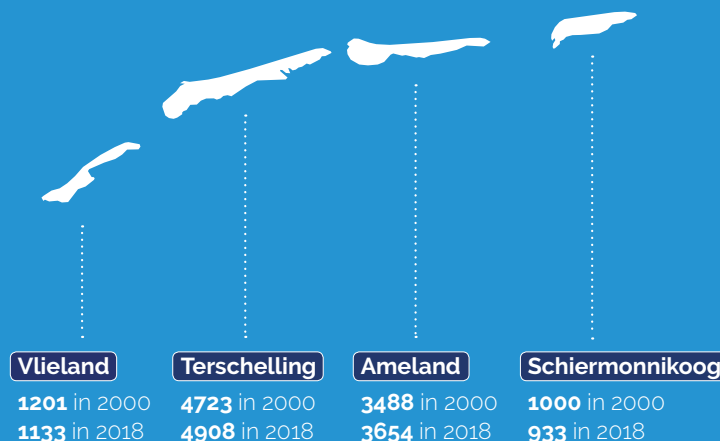
Perspectief voor jongvolwassenen op de eilanden?

De Friese Waddeneilanden hebben te maken met een veranderende samenstelling van de bevolking door vergrijzing en ontgroening. In de toekomst wordt ook bevolkingskrimp verwacht. Daarom zijn de Waddeneilanden in 2015 door het Rijk aangewezen als anticiperregio voor bevolkingskrimp. Jongeren die opgroeien op een Waddeneiland kunnen een vmbo-opleiding en een onderbouw havo- of vwo-opleiding op het eiland volgen. Voor vervolgonderwijs moeten ze hun eiland verlaten. Sommige jongeren verlaten hun eiland op dat moment voorgoed, anderen keren na verloop van tijd weer terug. Voor een evenwichtige samenstelling van de bevolking is het van belang dat de eilanden voor jongvolwassenen aantrekkelijk blijven om te wonen en werken (Provincie Fryslân, 2016). In 2013 is onderzoek gedaan naar het leven van jongvolwassenen op de Friese Waddeneilanden (De Vries e.a, 2014). Naast de analyse van feitelijke cijfers zijn jongvolwassenen van 18 tot 30 jaar die op een Fries eiland wonen of opgegroeid zijn, bevraagd via een enquête en focusgroepen. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de eilander jongeren de sociale binding en de natuur op de eilanden als zeer positief ervaren. Over de woningmarkt, de arbeidsmarkt en de verbinding met de vaste wal waren zij minder tevreden. Nu, vijf jaar later, kijkt het Fries Sociaal Planbureau (FSP) opnieuw naar de bevolkingsontwikkelingen het wonen en werken op de Waddeneilanden, en de bootverbinding.

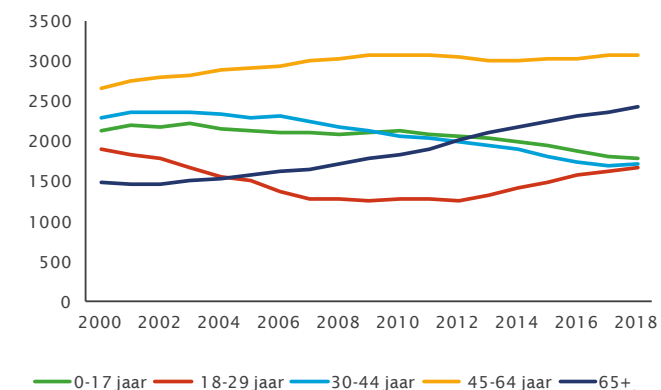
Aantal inwoners Waddeneilanden al jaren redelijk stabiel

Het aantal bewoners van de Friese Waddeneilanden is met ruim 10.000 al jaren redelijk stabiel. Op 1 januari 2018 tellen de eilanden gezamenlijk ruim 200 inwoners meer dan in 2000. Sinds 2000 is het inwonertal van de grootste eilanden (Terschelling en Ameland) iets gegroeid en van de kleinste eilanden (Vlieland en Schiermonnikoog) iets gedaald. Wel zijn er wat schommelingen. Tussen 2004 en 2012 daalde de totale bevolking iets, vanaf 2013 neemt de bevolking jaarlijks weer licht toe. Sinds het begin van deze eeuw is de vergrijzing (aandeel 65-plussers) op de Waddeneilanden aanzienlijk toegenomen, het meest op de kleinste eilanden. Tegelijkertijd is sprake van ontgroening. Vooral in de afgelopen vijf jaar (2013-2018) is het aantal kinderen en jongeren (0 tot 18 jaar) op de Waddeneilanden gedaald (-12%). Deze daling is groter dan in de hele provincie Fryslân (-5%). Het aantal jongvolwassenen (18 tot 30 jaar) is echter gestegen.

Totale bevolking Waddeneilanden, per 1 januari

Bevolkingsontwikkeling Waddeneilanden op 1 januari per leeftijdscategorie, 2000-2018

Bron: CBS, bewerking FSP

Totaal aantal banen in recreatie en toerisme op de Waddeneilanden, 2013-2017:

2190 in 2013
2270 in 2014
2360 in 2015

2420 in 2016
2470 in 2017

Bron: Waarstaatjegemeente.nl 2018, bewerking FSP

Meer banen in afgelopen jaren

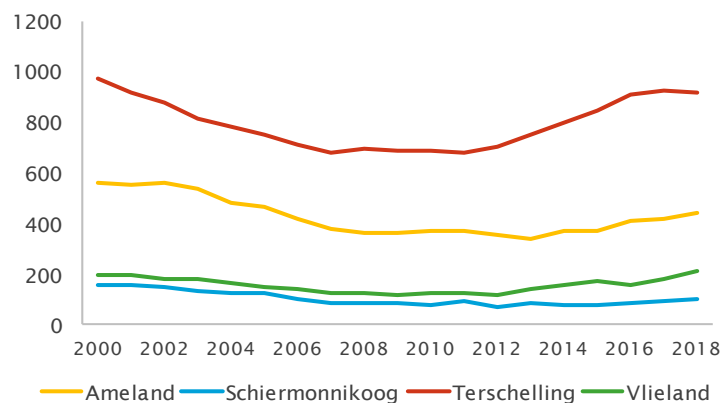
Tussen 2013 en 2017 is het aantal banen op de Friese Waddeneilanden met 9% toegenomen van 5524 naar 5998 banen (+474). In dezelfde periode is het aantal banen in de provincie Fryslân met slechts 1% gegroeid. Ten tijde van de economische crisis was het aantal banen op de Waddeneilanden iets gedaald, maar sinds 2015 is er weer groei. Veruit de meeste banen op de Waddeneilanden zijn in de horeca. Vooral in deze sector is in de afgelopen jaren het aantal banen toegenomen. Ook in de dienstverlening en de bouw is een toename. In de gezondheids- en welzijnszorg, de industrie, bij het openbaar bestuur en financiële instellingen is het aantal banen afgenomen.

Toerisme is erg belangrijk voor de Waddeneilanden. In 2017 is 41% van alle banen op de Waddeneilanden gerelateerd aan recreatie en toerisme, in heel Fryslân is dit 7%. Het aantal banen in het toerisme is vanaf 2014, toen Nederland uit het economisch dal kwam, jaarlijks weer gegroeid. In de gehele toeristische sector is het aantal banen op de Waddeneilanden tussen 2013 en 2017 met 13% toegenomen (ten opzichte van 6% in de provincie Fryslân). De groei van de werkgelegenheid in het toerisme komt ook doordat het toeristenseizoen aanmerkelijk is verlengd. Er dreigt nu zelfs een tekort aan arbeidskrachten.

Aantal jongvolwassenen weer toegenomen

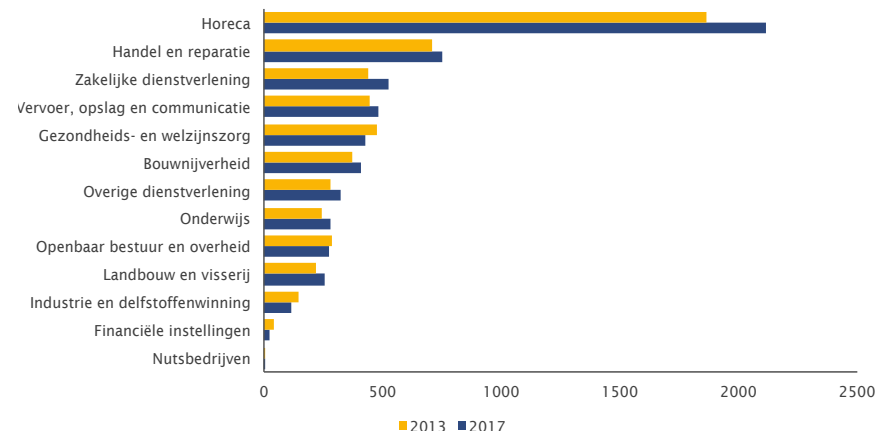
Het aantal jongvolwassenen (18 tot 30 jaar) op de Waddeneilanden is in de afgelopen vijf jaar weer toegenomen. In de periode 2000 tot 2012 was er een aanzienlijke afname (-34%) van deze leeftijdscategorie. Tussen 2013 tot 2018 was er een forse groei van 27% (+ 353), terwijl de toename van jongvolwassenen in dezelfde periode in de provincie Fryslân slechts 0,9% was. Op alle eilanden is het aantal jongvolwassenen toegenomen, maar relatief de grootste groei is op Vlieland (+51%), gevolgd door Ameland (+30%). Op Terschelling is een groei van 21% en op Schiermonnikoog van 17%. De toename van het aantal jongvolwassenen lijkt te maken te hebben met de groeiende werkgelegenheid op de eilanden.

Aantal jongvolwassenen 18-30 jaar op de Waddeneilanden per 1 januari, 2000-2018

Bron: CBS, bewerking FSP

Aantal banen per sector op de Waddeneilanden in 2013 en 2017

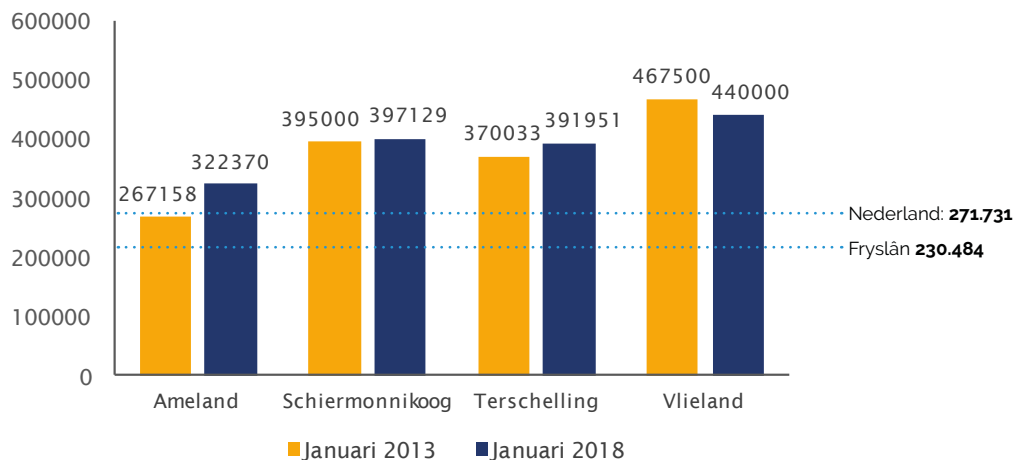

Bron: Werkgelegenheidsregister, provincie Fryslân 2017, bewerking FSP

Hoge huizenprijzen

Vijf jaar geleden gaven de eilander jongvolwassenen aan dat ze de woningmarkt als probleem ervaren: te dure koopwoningen en een tekort aan huurwoningen. Het aantal woningen voor permanente bewoning is op de Waddeneilanden sinds 2013 met ruim honderd woningen toegenomen. Deze groei heeft uitsluitend op Ameland en Terschelling plaatsgevonden. Op de kleinere eilanden Vlieland en Schiermonnikoog, was er een geringe daling. De toename komt vooral doordat er op Ameland en Terschelling huurwoningen bij zijn gekomen (in totaal +75). Van alle woningen op de Waddeneilanden is in 2017 59% een koopwoning. Het aantal koopwoningen is redelijk stabiel. Op alle eilanden zijn de huizenprijzen nog steeds een stuk hoger dan op de vaste wal van Fryslân, waar huizen ongeveer 230.000 euro kosten. Op de kleinste eilanden zijn de huizenprijzen het hoogst. Het hoge prijsniveau op de Waddeneilanden komt doordat het huizenaanbod gering is en de vraag groot. Dit betekent dat het voor jongeren als starters op de woningmarkt nog steeds lastig is een woning te kopen.

Mediane vraagprijs huizen op Waddeneilanden, januari 2013 en januari 2018 (in euro's)

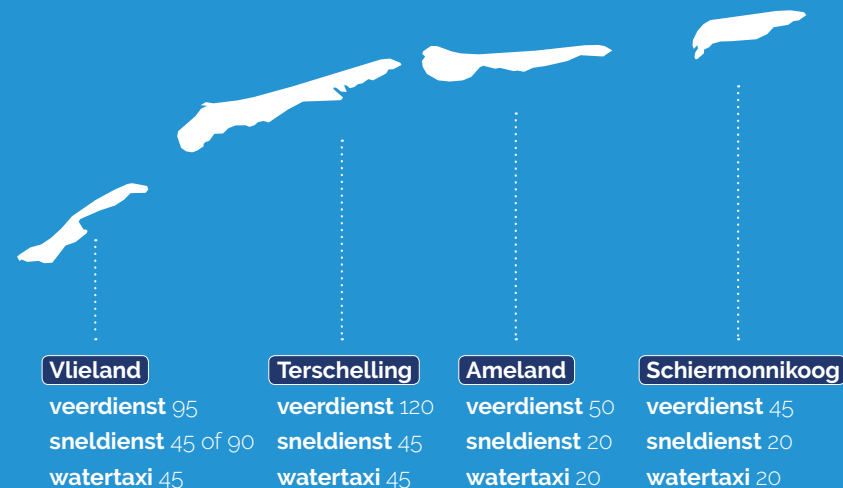
Bron: huizenzoeker.nl, bewerking FSP

Mediane huizenprijs

Er zijn twee manieren om huizenprijzen te vergelijken:

1. Het gemiddelde: alle huizenprijzen bij elkaar opgeteld gedeeld door het aantal woningen.
2. Mediaan: alle huizenprijzen op een rij en de prijs in het midden is de mediaan. Voordeel van deze methode is dat het beeld niet wordt vertroebeld door uitschieters.

Duur van overtocht in minuten in 2018

Bootverbinding belangrijk

Voor het wonen en werken op een Waddeneiland is de bootverbinding erg belangrijk. De meeste bewoners van de eilanden gaan regelmatig naar de vaste wal, bijvoorbeeld voor het bezoeken van familie en vrienden of gebruik te maken van bepaalde voorzieningen of diensten die niet op het eiland zijn (onder andere zorg of vrijetijdsactiviteiten). Jongeren gaven in het onderzoek van vijf jaar geleden aan dat de bootverbinding voor hen erg belangrijk is, maar de reis te lang duurt en teveel kost. De afstand en ook de vaartijd naar Vlieland en Terschelling is langer dan naar Ameland en Schiermonnikoog. In de afgelopen jaren is het aantal sneldiensten toegenomen. Ook zijn er naar en van elk eiland watertaxi's en wordt daar meer gebruik van gemaakt. De watertaxi werkt net als een gewone taxi, maar is duurder dan de veerboot. Naar Ameland en Schiermonnikoog vaart de watertaxi op werkdagen een paar keer als sneldienst volgens een vaste dienstregeling. Sinds dit jaar is het mogelijk om met het openbaar vervoer binnen een uur van Leeuwarden op Ameland te komen en vice versa. De bus tussen Leeuwarden en Holwerd sluit zes keer per dag aan op de snelle boot naar en van Ameland. Deze verbinding betekent meer mogelijkheden voor het wonen op het eiland en het werken of studeren aan de vaste wal.

Jongvolwassenen hard nodig op de Waddeneilanden

In de afgelopen jaren is – na een periode van daling – het aantal jongvolwassenen (18 tot 30 jaar) op de Friese Waddeneilanden weer toegenomen. Door het aantrekken van de economie en de verlenging van het toeristenseizoen is het aantal banen gegroeid. De toename van de werkgelegenheid in combinatie met een vergrijzende bevolking biedt perspectief voor jongvolwassenen. Zij zijn hard nodig voor de leefbaarheid van de eilander samenleving en om de economie draaiende te houden, omdat nu zelfs een tekort aan arbeidskrachten dreigt. De werkgelegenheid op de Waddeneilanden is echter vooral in de horeca en in het toerisme. Veel van dit werk is op mbo-niveau. Voor jongeren met een hbo of universitaire opleiding blijft de werkgelegenheid op de eilanden schaars. Voor Ameland en Schiermonnikoog is dagelijks forenzen naar de wal een mogelijkheid. Door de langere reistijd is dit voor jongvolwassenen van Terschelling lastiger en voor Vlielanders bijna onmogelijk. Voor jongvolwassenen biedt de verbeterde bootverbinding en het Nieuwe Werken (meer flexibilisering van arbeid, thuiswerken) perspectief om op een eiland te wonen en op de wal te werken. Zij kunnen bijvoorbeeld een aantal dagen per week op de vaste wal werken en deels thuiswerken. Zo kunnen zij een baan hebben die aansluit bij hun opleiding en toch op een eiland wonen. De woningmarkt op de Waddeneilanden lijkt voor jongvolwassenen nog steeds het grootste knelpunt te zijn. In de afgelopen vijf jaar is het aanbod van huurwoningen wel iets toegenomen, waarvan ook jongeren kunnen profiteren. Het kopen van een huis op een eiland blijft echter lastig voor jongeren. Dit komt door de torenhoge huizenprijzen in combinatie met de aangescherpte hypotheekvereisten. Vooral op de kleinste eilanden is de woningmarkt voor jongvolwassenen ongunstig. Om te zorgen dat de Waddeneilanden aantrekkelijk blijven voor jongvolwassenen ligt de grootste uitdaging in het bieden van betaalbare woonruimte.

Colofon

Bronnen

- CBS Statline (2018) - **Bevolking**
- CBS Statline (2018) - **Voorraad woningen**
- Huizenzoeker.nl (2018) - **Woningmarkt Friesland**
- Provincie Fryslân (2016) - **Streekagenda Waddeneilanden**
- Provincie Fryslân (2017) - **Werkgelegenheidsregister**
- Vries, W. de, Vries, I. de & S. Wiegersma (2014) - Het geluid van jongvolwassenen van de Friese Waddeneilanden. Leeuwarden: Partoer.
- Waarstaatjegemeente.nl (2018) **Banen recreatie en toerisme**

Auteur

Wilma de Vries

Met dank aan

Hanneke Op den Buysch, projectcoördinator leefbaarheid van het samenwerkingsverband De Waddeneilanden

Contact

wdevries@friessociaalplanbureau.nl
06 446 221 88/058 234 85 00

Vormgeving

Jongens van de Jong

**FRIES SOCIAAL
PLANBUREAU**

Westersingel 4
8913 CK Leeuwarden
T (058) 234 85 00
www.friessociaalplanbureau.nl

*Het Fries Sociaal Planbureau wordt
gesubsidieerd door de provincie Fryslân.*